

COMISIA PENITENCIARĂ – O CALE EXTRAJUDICIARĂ
SAU O FORMALITATE IMPERATIVĂ

Elena GROIAN

CZU: 343.82:35.075.8

groianelenagh@mail.ru

Codul penal al RM prevede expres liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen în art.91, și mai exact: „Persoanei care execută pedeapsa cu închisoare i se poate aplica liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen dacă a realizat programul individual de executare a pedepsei, a reparat integral daunele cauzate de infracțiunea pentru care a fost condamnată, cu excepția cazului când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească, și dacă se constată că corectarea ei este posibilă fără executarea deplină a pedepsei. Persoana poate fi liberată, în întregime sau parțial, și de pedeapsa complementară” [1]. Astfel, liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen, este privit ca un act de stimulare a persoanei condamnate, care îl motivează să fie eliberat înainte de a fi ispășit efectiv întreg termenul de pedeapsă stabilit prin sentința de condamnare.

Condiționarea legală privind executarea de către condamnat a unei părți din pedeapsă privește executarea unei părți din pedeapsă ca o garanție că finalitatea acesteia a fost atinsă, adică cel condamnat a fost reeducat și nu mai este nevoie de executarea pedepsei [2, p.187], și realizarea programului individual de executare a pedepsei, această condiție fiind aplicată în conformitate cu regulamente și ordine interne aprobate de administrația națională a penitenciarelor, care au ca scop încurajarea persoanei condamnate și a comportamentului acestuia prosocial.

Acesta presupune un program de pregătire pentru liberare care are menirea monitorizării persoanelor condamnate înainte de liberare și începe odată cu intrarea într-o instituție penală. Condamnații trebuie să conștientizeze faptul că societatea este gata să-i integreze numai în urma schimbărilor în procesul cognitiv comportamental. Acest fapt îi va ajuta să fie parte a societății și să nu se simtă marginalizați sau excluși din ea. Frecventarea unui program de pregătire pentru liberare este o parte a procesului de reabilitare, cu scopul sprijinirii acestora în vederea unei cât mai bune integrări sociale [3].

Pe lângă aceste condiții reglementate de legislația penală, pentru ca persoana condamnată să fie acceptată, pregătită și propusă spre o liberare condiționată înainte de termen, aceasta trebuie să mai respecte și o cale extrajudiciară, care este obligatorie și în caz că nu a fost respectată, încheierea instanței de judecată va fi emisă ca fiind una inadmisibilă.

Conform prevederilor Statutului executării pedepsei de către condamnați, în fiecare penitenciar se constituie o *comisie* în scopul eficientizării procesului de educare, reeducare și resocializare a condamnaților, racordării practicii punerii în executare a pedepselor penale privative de libertate la cadrul legislativ, precum și

măririi flexibilității de schimbare a regimului de detenție a condamnaților [4]. Competența prioritară a comisiei penitenciarului este „examinarea propunerii de prezentare în instanța de judecată a condamnaților pentru liberarea condiționată înainte de termen” [5].

În componența comisiei penitenciarului se includ reprezentanți ai serviciilor securitate, regim și supraveghere, serviciul juridic, evidență specială, serviciul educație, psihologie, asistență socială, probațiune, serviciul medical, precum și reprezentanți ai autorităților administrației publice locale [6].

Comisia penitenciară se întrunește cel puțin o dată în lună și propune prezentarea condamnaților în instanța de judecată pentru liberarea condiționată înainte de termen, ținând seama de termenul de pedeapsă efectiv executat, de partea pedepsei considerată ca executată, în baza muncii prestate, instruirii școlare, formării profesionale, conduita condamnatului, de eforturile depuse de acesta pentru reintegrarea socială, participarea la activitățile educative, culturale, rezultatele evaluării psihologice, de responsabilitățile încredințate, de stimulările acordate, sancțiunile aplicate și antecedentele penale. Comisia are atribuții de evaluare a nivelului de corespundere a spațiilor de cazare ale deținuților și ale altor spații comune/facilități destinate pentru realizarea drepturilor deținuților prin prisma art. 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale; de acumulare a imaginilor video/fotografice, precum și altor purtători de informații despre condițiile de detenție; de perfectare a raportului de evaluare a condițiilor de detenție; de instituirea și gestionare a dosarului de evaluare a condițiilor de detenție. Membrii Comisiei au următoarele drepturi: 1) să aibă acces la toate spațiile de cazare a deținuților și alte spații comune/facilități destinate pentru realizarea drepturilor deținuților; 2) să solicite suportul personalului instituției penitenciare la acumularea colectării datelor și purtătorilor de informații despre condițiile de detenție. Comisia are obligația să asigure obiectivitate și imparțialitate în procesul de evaluare a condițiilor de detenție.

În cazul în care condamnatul întrunește condițiile stabilite în art.91 Cod penal, șeful de sector (educatorul) întocmește o caracteristică. Caracteristica condamnatului se perfectează în baza unei evaluări a comportamentului acestuia pe parcursul perioadei de detenție. Criteriile generale privind întocmirea caracteristicii sunt: situația socială, dinamica infracțională, obligațiuni financiare, respectarea regimului de detenție, aspecte legate de siguranță, încadrarea în câmpul muncii, participarea la procesul de instruire generală sau profesională, implicarea în activități de educație socială, caracterul relațiilor cu familia, rudele apropiate și reprezentanții societății civile, starea generală a sănătății și particularitățile psihologice individuale [7].

La ședința comisiei penitenciarului unde se examinează propunerea prezentării condamnaților pentru liberarea condiționată înainte de termen în instanța de judecată se înaintează următoarele documente: dosarul personal al condamnatului care se examinează; caracteristica pentru întreaga perioadă de executare a pedepsei;

programul individual de executare a pedepsei condamnatului; extrasul privind acordarea stimulărilor/aplicarea sancțiunilor; decizia instanței de judecată privind încheierea tratamentului, dacă condamnatului i s-au aplicat măsuri de tratament medical forțat; certificatul medical despre starea de sănătate; extrasul privind calculul compensării zilelor privilegiate de muncă. Opinia referitor la propunerea pentru liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen, sau refuzul propunerii, se expune personal de către fiecare membru al comisiei, în lipsa condamnatului. Hotărârea definitivă a comisiei se adoptă în baza votului deschis, majoritar, al membrilor comisiei și se anunță condamnatului contra semnătură. Actele înaintate comisiei pentru examinarea propunerii prezentării condamnaților pentru liberarea condiționată înainte de termen în instanța de judecată, precum și extrasul din procesul-verbal al comisiei penitenciarului se anexează la dosarul personal al condamnaților vizați [8]. Dacă comisia a emis o hotărâre prin care propune instanței de judecată liberarea condiționată de pedeapsă, în termen de 5 zile de la data adoptării hotărârii, materialele se expediază instanței de judecată. În cazul în care comisia consideră prematură liberarea condiționată înainte de termen, decizia adoptată se aduce la cunoștința deținutului contra semnătură și se informează despre posibilitatea de a contesta decizia comisiei în instanța de judecată. 188 Regulamentul-cadru de activitate a comisiei penitenciarului [9].

Oportunitatea căii extrajudiciare prin parcurgerea de către persoana condamnată a acestei etape prealabile, este evidentă, nu putem nega că este una foarte benefică și eficientă. Fapt bine gândit și pus la punct din câte observăm, prin implementarea unui șir de regulamente interne, trecute prin reforme și modificări conformate necesităților actuale și respectiv celorlalte norme tangențial corelative. La rândul său, nu pot să nu apară plângeri și neclarități din partea condamnaților cu privire la eficiența și corectitudinea aplicării acestei instituții, aici apar rezonanțe și criterii de neimparțialitate indirectă asupra personalității celui condamnat. Acesta, fiind supus examinării în fața comisiei penitenciare, apare în cadrul comisiei în fața membrilor comisiei, parțial, care au tangență nemijlocită cu acea persoană zi de zi, fiind parte a activității administrației penitenciare. Comisia are obligația să asigure obiectivitate și imparțialitate în procesul de evaluare a condițiilor de detenție. Sub acest aspect, am pune în discuție respectarea acestor obligații, astfel urmând să revenim cu propuneri și modificări de *lege ferenda* privind acest aspect.

Referințe:

1. Codul penal al Republicii Moldova, Legea nr. 985 din 18.04.2002.
2. IOAN RUSU, M. *Instituții de drept penal*. Partea generală. București, 2007. 187 p.
3. Ordinul nr.496 din 30.11.2020 cu privire la implementarea Programului cu privire la pregătirea condamnaților pentru eliberarea din detenție și pentru liberare condiționată înainte de termen.
4. Codul de executare al Republicii Moldova, Legea nr. 443 din 24.12.2004.
5. Regulamentul de activitate al Comisiei penitenciarului din cadrul instituțiilor penitenciare, aprobat în baza Ordinului ANP nr. din 2018.

*Conferința științifică națională cu participare internațională
„Integrare prin cercetare și inovare”, USM, 10-11 noiembrie 2021*

6. Statutul executării pedepsei de către condamnați, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.583 din 26.05.2006.
7. Ordinul nr.551 din 24.12.2020 cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul și condițiile de aplicare a sancțiunilor disciplinare și a măsurilor de stimulare.
8. Ordinul Departamentului Instituțiilor Penitenciare nr. 64 din 27.03.2008. 189 Regulamentul cu privire la perfectarea caracteristicii deținutului, aprobat prin ordinul Departamentului Instituțiilor Penitenciare nr. 232 din 28.09.2012.
9. Instrucțiunea cu privire la pregătirea și prezentarea în instanța de judecată a documentației privind liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen sau înlocuirea părții neexecutate de pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă, aprobat prin ordinul Departamentului Instituțiilor Penitenciare nr. 212 din 12.12.2006.